

Den højt begavede læser – en særlig udfordring



Af Bjarne W. Andresen, lærer,
pædagog og master i børnelitteratur

Den højt begavede læser skal ikke bare anbefales titler, som ligger højere aldersmæssigt. I stedet skal bøgerne gerne udfordre på forskellige måder, alt efter den enkelte elevs styrker.

Højt begavede børn er ekstremt nysgerrige og bearbejder viden på en anden måde end deres jævnaldrende. Det stiller særlige krav til dig, som skal finde og introducere bøger til barnet. Børnene har ofte en asynkron udvikling:

Deres udviklingsmæssige alder afhænger af, om man kigger på f.eks. motorisk, følelsesmæssig eller kognitiv udvikling. Derfor kan de være svære at opdage, og de har andre behov, når de skal møde relevante udfordringer i skolerne.

Hvordan får du øje på de højt begavede børn? Højt begavede børn er lige så forskellige som alle andre børn. Og de tegn, vi skal kigge efter for at identificere disse særlige børn, kan også være tegn på noget helt andet. F.eks. på perfektionisme eller en autismespektrumforstyrrelse.

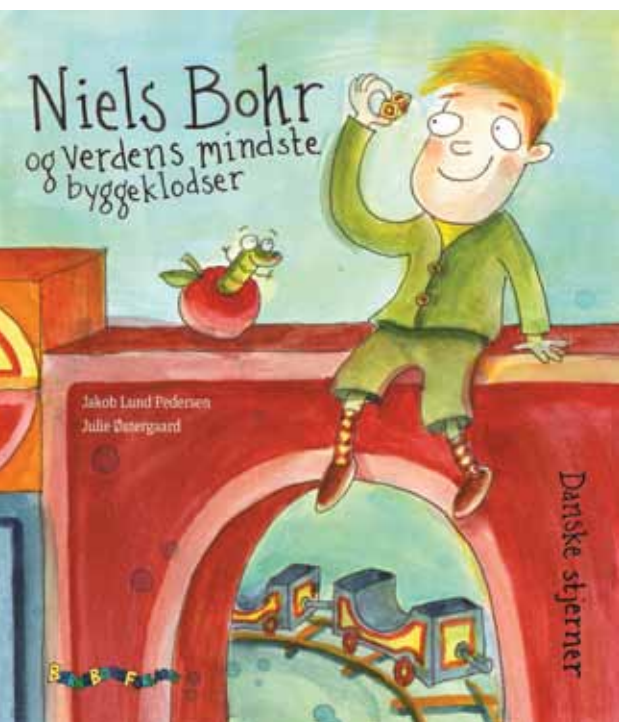
Højt begavede børn kan også fejlagtigt blive bedømt som blot velbegavede. Der er en flydende overgang, og som lærer ved man sjældent, hvor højt begavet et barn er. I sin bog *Intelligente børn* bruger cand.pæd.psyk Ole Kyed denne liste:

Intelligens er medfødt – det er ordforråd ikke

Lærere har et særligt ansvar for at skabe rammer og udvælge input til de børn, de arbejder med. Også når det gælder børnenes møde med bøger. Alle børn har behov for bøger, som støtter deres udvikling. De højt begavede børns

Velbegavede elever

- Kender svarene
- Er interesserede
- Har gode ideer
- Arbejder hårdt
- Svarer på spørgsmål
- Befinder sig i toppen af klassen
- Lytter med interesse
- Lærer let
- Har det godt med kammeraterne
- Er modtagelige
- Kopierer nøjagtigt
- Holder af at gå i skole
- Modtager information
- Teknikere
- Husker godt
- Holder af logisk opbygget læring
- Er bevidste
- Er tilfreds med egen læring



asynkron udvikling betyder imidlertid, at læreren skal gøre en ekstra indsats for at finde udfordrende og tilpassede bøger. Som Ole Kyeds liste indikerer, kan det f.eks. være filosofiske bøger eller bøger om verdensrummet, som kræver en høj abstraktionsevne. Spørg efter hvilke interesser barnet har og hvilke bøger, det kan lide. Det kan give et fingerpeg. Nogle højt begavede børn interesserer sig ikke for fiktion. Jeg havde en samtale med en niårig elev, som beskrev klassens arbejde med *Gummi-Tarzan* sådan: "Hvad skal man lære af det? At man kan gå ned til en sø og møde en gammel heks og få tre ønsker opfyldt! Hvad er det for noget at lære?"

Det er en fejltolkning, at højtbegavede børn altid kender mange begreber. Intelligens er medfødt, det er ordforråd ikke. Den opmærksomme lærer kan

Elever med høj begavelse

Stiller spørgsmålene
Er ekstremt nysgerrige
Har vilde, skøre ideer
Beskæftiger sig med andre ting, men klarer sig godt.
Diskuterer i detaljer og er omstændelige
Er forud for klassen
Viser stærke holdninger og synspunkter
Ved det allerede
Foretrækker voksne
Er intense
Skaber nyt
Holder af at lære
Bearbejder information
Opfindere
Gætter godt
Trives med kompleksitet
Er ivrigt observerende
Er meget selvkritiske

derfor støtte barnets udvikling ud over, hvad det har med hjemmefra, ved at udforske barnets interesser og tilbyde det nye sproglige universer i bøger.

Du kan foreslå titler, som udfordrer barnet passende og tager udgangspunkt i de særlige forudsætninger og interesser, som barnet har med sig. Præcis som Vygotsky beskriver det med sit begreb om den nærmeste udviklingszone. Præsenter barnet for tre bøger ad gangen og lad det vælge blandt de tre.

Hvilke bøger kan du bruge?

Hvis eleven interesserer sig for bøger om personer, kan man pege på bøger om begavede mennesker. Fx udgiver Børnebogsforlaget serien *Danske stjerner* som foreløbig omfatter Inge Lehmann, Niels Bohr, Tycho Brahe og Marie Hammer.

Med høj begavelse kommer indsigt i (og interesse for) emner, som barnet ikke følelsesmæssigt er parat til at bearbejde. God børnelitteratur kan hjælpe barnet til at håndtere angst. I Stian Holes smukke bog *Annas Himmel er det døden*, der er temaet. Eckhard Tolles *Miltons hemmelighed* er også god, og de mere modige læsere kan kaste sig over Patrick Ness' *Monster*.

Fantasy deler de højt begavede. De fleste børn elsker at nørde med udviklede opdigtede universer, hvor andre enten keder sig eller bliver angste ved det ukendte. Til den første gruppe kan jeg anbefale lange serier med plot twist og mange bipersoner. Der kommer et hav af nye titler disse år, husk også klassikerne som *Harry Potter* og *Den store djævelkrig*.

En særlig genre blander fiktion med faktuelle afsnit. Til mellemtrinnet er den endnu uafsluttede serie om *Gustav og Raketbroderskabet* og til en bredere målgruppe kan jeg pege på *Den mystiske sag om hunden i natten*. ■

